GRUPETKRYESORETËFJALISË

KRYEFJALADHEKALLËZUESI

Fjalia, ngapikëpamjastrukturore, përbëhetngadygrupe: ngagrupiemërordhengagrupifoljor, tëcilat i shënojmë**GE**dhe**GF**. P.sh.:

(GE) *Autobusi i turistëve /* (GF)*kishtendaluartehyrja e hotelit.*

Secilingagrupet e mësipërmekanjëqendërorganizuese: grupiemërorkaemrin*autobusi*qëkryenfunksionin*ekryefjalës,* kursegrupifoljorkafoljen*kishteqëndruar*nëfunksion*tëkallëzuesit.*Kryefjaladhekallëzuesijanëgjymtyrëkryesoretëfjalisëdhefjaliaqë i përmbanquhetdykryegjymtyrëshe.Tëgjithagjymtyrët e tjeraqëlidhen me to, quhengjymtyrëtëdyta.

Marrëdhënietqëvendosen midis kryefjalësdhekallëzuesit, janëmarrëdhëniekallëzuesore (predikative) dhelidhja midis tyreështëkallëzuesore.

Kurfjaliapërbëhetvetëmprejkryefjalësdhekallëzuesit: ***Zogufluturoi,***është e pazgjeruar; kurkaedhegjymtyrëtëtjeratëdytaqëzgjerojnë GE dhe GF, atëherëquhet e zgjeruar: ***Zogu****i trembur****fluturoi****nëpyll.*

- **Kryefjala**

Kryefjalaështëgjymtyrakryesore e fjalisëqëhynnëmarrëdhënie e lidhjekallëzuesore me kallëzuesin, nërasën e mërore pa parafjalë.Ajoshprehetkryesisht me emër, poredhe me përemër, me numërorose me çdopjesëtëligjëratëstëemërzuar, sidhe me njëtogfjalësh.Gjendet me pyetjen: *kush? cili? cila? cilët? cilat?*

I.E shprehur me emër(tëshquar, tëpashquar, tëpërgjithshëm, tëpërveçëm, abstrakt, konkret, përmbledhës, tëlëndës):

(1) Vjollcambuloifytyrën me duar. (2) Kishterënënata. (3) Djemuriaishinmbledhurnëmestëfshatit. (4) Djathikishteshijeshumëtëmirë.
-Me emërtëpashquar: (5) M’uduk se do tëbinteborë. (6) Kyështëqytetkus’kandodhurvrasje.(7) Djalit i hahetbukë. (8) NërrugënFortuzinukfrynteerë. (9) Kërkoitëmbahejqetësi. (10) Vallë, fantazmaiushfaqënpërparasyve?

II. E shprehur me përemër:

Ashtusiemrat, edhepëremratmundtëjenëkryefjalë, me përjashtimtë*përemravepronorë*dhe*përemravedëftorë* (i/e këtillë, i/e atillë, i/e tillë), tëcilëtsikryefjalëpërdorentëemërzuar.

-Përemrivetorpërdoretsikryefjalënëtëtriavetat.
(1) Unës'jamngaata. (2) Tinarecitovenjëpoezimjafttëbukur.(3) Ai e vështroi me ëmbëlsi. (4) Neishimmësuar me këtëgjë.

- Përemratdëftorë*ky.ai*qëtregojnësende e frymorë, afëroselarg, nëtëdyjagjinitëdhenëtëdynumrat.
(1) Kjo e dështëronteshumëdjalin e vogël. (2) Këtoishinudhëtimetëpaharrueshme. (3) Njëngaataishtedheai. (4) Ata qëpovininndaluannjëçast.

-Përemratpyetës*kush, cili (cila, cilët, cilat), ç', çfarë, sa:*
(1) Kushvjennga Tirana? (2) Cilaështëmë e mirë? (3) Ç'kandodhur? (4) Çfarëkishtengjarëvallë? (5) Saerdhën me autobusin e linjës? (6) Nukpatikohëtëpyeste se kush e bërikëtë.

-Përemratlidhorëpërdorensikryefjalënëfjalitë e nënrenditura:
(1) Meskësajheshtjeje u dëgjuakënga e vajtueshme e hutit*që*ishtefshehurdikustrehëve. (2) MitroKarapataqi, i cilinëpushimin e pjesëssëparëtëshfaqjes u quajtngashokuZylo nihilist, ran ë mendime. (3) Kush *(aiqë)*dotëdiskutojë, le tëflasë.

-Përemrat e pacaktuar*kush, dikush, sekush, ndokush,gjithçka, një, njëri, ndonjëri, secili, kushdo, cilido, tjetërkush, askush, asnjerietj.*
(1) Përsërinuk u përgjigjkush. (2) Dikushtrokitinëderë. (3) Mënë fund, folinjëra. (4) Tëgjithë u kënaqënngashfaqja. (5) Njëqës'punonnukmundtëshkojëpërpara.

III. E shprehur me numëror:
(1) Dymungojnë sot, tremungonindje. (2) Tëgjashtëishinmbledhur e popritnin. (3) Qëtëtriandieninnjëgëzimtëmadh.

IV. E shprehur me pjesëtëtjeratëligjëratëstëemërzuara:
a) mbiemratëemërzuar:(1) E rejanukpërparonaqlehtë. (2) E miranukduhetharruarkurrë. (3) Tëvegjlithidheshinpërpjetëngagëzimi.
*b) përemrapronorëtëemërzuar:*Iminukbërizhurmë, ytinuk la dygurëbashkë.
c) *dëftorëtëemërzuar:* Tëtillanukgjendenlehtë.
*ç)përemri i pacaktuar*tjetër: (1) Tjetriiakishtethënëpothuajsehapur.(2) Tëtjerëtnuk i dininrezultatet e fituara.
d) numëror i emërzuar: Dhjetaduhetfituar me mund e ndershmëri.
dh) çdopjesëtjetër e emërzuar: (1)Psejambeti pa përgjigje. (2) Dhe-jaështëlidhëz. (3) A-jaështëzanore. (4) Lamtumira e sajmëjehonteendenëvesh.

V. E shprehur me togfjalësh:

a)**përemërdëftor***ky, kjo, ai, ajo* + **emërtëpashquar:** (1) Kjoelitës’kishtetëbënte me ta. (2) U deshtëndodhteajogjë e tmerrshmeqënjerëzittëreagonin.

b)**përemërpronor + emërfarefisnie:** (1)Ytbirs’ubëmë i gjallë. (2) Imvëllapunonnëspital.

c) **përemërpyetës***cili, cila, ç’*+ **emër:** (1) Ciliburrë i dilteatijpërpara? (2) Ç’emirëtësollikëtu?

ç) **-përemër i pacaktuar***çdo, ndonjë, ca, disaetj*. ose***numërorë + emër***: (1) Çdoshtetnëbotë e do lirinë. (2) Nëgjysmerrësirëdukejndonjëkalimtar i vonuar. (3) Ca retëpalëvizshmedukeshinnëhorizont. (4) Dyburrangritëndorën.

-përemër i pacaktuar*njëfarë, gjithfarë, lloj-lloj*dhe**përemripyetës***çfarë*+ ***njëemërtëpashquarnërasënrrjedhore:*** (1) Gjithfarëgjërash i shkuannëmendje. (2) Dëgjoheshinlloj-llojzhurmash.(3) Arti e merrte me mend çfarënjerëzish do tëvininaty.

- **ndërtimetëtilla**: (1) Njëvarggjëmimeshtronditënkatundetpërreth. (2) Njëtufërosashfluturoninsitëmpira. (3) Njëvalëturpikaploifytyrat e tëpranishmëve.

Nëfunksiontëkryefjalësmundtëpërdoretedhenjë*togfjalësh i qëndrueshëm*qëemërton vend (emërtimrtgjeografike), ngjarjehistorike, institucion, vepërartistike a shkencoreetj.:

(1) *Mali i Gjarprit*ngrihej i zymtë e i frikshëmmbikokattona. (2) *Teatri i Operas*shfaqinjëvepërtënjëkompozitorirus. (3) *“Lulet e sëkeqes”*ështënjëvepër e artit modern.